

LA FINESTRA

Quan la vaig tornar a veure, després de tants anys, vaig tenir una sensació estranya... la recordava molt més gran del que era. De fet, aquella finestra de fusta, repintada del mateix color verd que la paret i d'un sol batent, se m'apareixia immensa dins el meu cap. És curiós, no? Com de grans es recorden certes coses de la infància..., tant de bo amb els errors passés el mateix, i no fossin tan greus com els recordem.

Només vaig trencar la maneta del pany, no es pensi que vaig llançar cap pilota contra el vidre, però les conseqüències del meu rampell semblaven les d'un vidre esberlat en mil bocins. I tot plegat perquè, aquell dia, el fred que entrava per la finestra se'm feia més insuportable que cap altre dia, així com la dèria de la germana Goretti a tenir-la sempre oberta, de bat a bat, encara que estiguéssim al mes de gener. Que el fred ens feia estar més atentes, deia.

Era molt grassa i feia la mateixa alçada que jo, que tenia deu anys. Duia una tofa de cabells negres i curts que li creixia quasi a la meitat del front, just per damunt d'unes gotetes de suor que gairebé sempre hi tenia. La seva veu retronava per tota la classe, no quan ens renyava, no, que aleshores afluixava, sinó mentre omplia la pissarra de lletres i números amb un guix que estrenyia tan fort que després no hi havia manera d'esborrar-los i, que, de tant que el premia, se li anava fonent entre els dits, fins que acabava esgarrapant amb l'ungla la pissarra.

Però no, és clar que no la vaig trencar només pel fred. Aquell any va arribar a l'escola la Silvana, una nena que no tenia pinta de ser d'aquell barri, ni tan sols de Nàpols. Era tímida, educada, rossa, sempre duia dues trenes... no teníem res a veure, però jo no tenia cap amiga, i ella tampoc perquè era nova, així que ens vam ajuntar de seguida.

Un dia em va convidar a casa seva. Recordo que em va sorprendre molt el silenci d'aquella casa; no se sentia res: ni televisió, ni música, ni crits... ni cap olor a menjar ni a fregits. Quan vaig veure la immensa llibreria de la sala d'estar, em vaig quedar bocabadada. *T'agrada llegir?* em va sorprendre el seu pare per darrere. *No*, vaig respondre mirant-lo un segon i tornant la vista cap a aquella biblioteca que arribava al sostre. *Doncs digue'm, què t'agrada?* Em vaig quedar sense saber què dir, jo no estava acostumada a aquelles preguntes. Finalment vaig dir, ... *el teatre*, i es va posar a riure. M'agradava molt anar a l'Ateneu del barri, on feien aquelles representacions dues vegades a l'any, tan dramàtiques i

amb aquells vestits tan pomposos. Aleshores, vaig veure que agafava un tamboret i s'hi enfilava. *Si t'agrada el teatre, t'agrada llegir*, em va deixar anar, i tot d'una va començar a agafar un munt de llibres i a apilonar-me'ls entre les dues mans. Quan la muntanya de llibres m'arribava als ulls, em va dir que me'ls podia llegir quan volgués, i va desaparèixer. Aleshores la Silvana també va riure i, fent-me un gest perquè la seguís, em va portar fins al menjador, on vaig veure el gran piano de cua. Ningú el sabia tocar, es veu que l'havien heretat d'una tieta i el tenien allà plantat, en un racó, sense saber què fer-ne. Em van caure tots els llibres al terra. Ràpidament la Silvana els va arreplegar i els va portar sota el piano, on es va quedar ajupida tot esperant-me. M'hi vaig ajupir sense entendre què volia i, un cop vam ser les dues entre aquelles tres potes i sota aquell sostre ple de travessers de fusta, em va dir: *aquest serà el nostre petit teatre*.

No es pot imaginar la d'escenaris que vam muntar sota aquell piano de cua. Dels travessers de fusta que teníem al damunt del cap, enganxàvem amb xinxetes llargs mocadors de seda entre els quals, la gran Desdèmona, ajaguda entre un munt de coixins, esperava el seu tràgic final. O també encerclàvem amb llargues cordes les tres potes del piano, fent uns quants tombs, i a les fosques, amb només la tènue llum d'una llanterna, esperàvem sentència dins la presó de Ricard II.

Vaig anar moltes tardes a casa de la Silvana. M'encantava llegir en veu alta i interpretar aquells papers d'amants incompresos, enganys i gelosies. Ella, que era molt vergonyosa, m'escoltava i reia; només llegia per donar-me el peu de lletra. Amb el que realment s'ho passava bé era amb la decoració i l'ambientació. S'havia construït fins i tot un «toc de misteri», un pal amb un ganxo a la punta per poder tocar, des de sota el piano, les tecles més greus de l'escala i donar una mica de suspens al relat.

Tot era fantàstic fins que un dia, una tarda de dissabte, vaig arribar a casa de la Silvana i ella no hi era. Estava al despatx del seu pare i encara trigarien una mica. La seva mare, com sempre, va ser molt amable i em va convidar a passar: *com a casa teva*, em va dir. A mi, que precisament em refugiava allà per no estar a casa meva... però li ho vaig agrair de totes maneres i me'n vaig anar directe al piano. Aquella tarda tenia moltes ganes de veure la Silvana, havíem quedat que faríem "El Ventall de Lady Windermere", i jo tenia una sorpresa per a ella: una clienta de la botiga dels pares s'havia oblidat una mena de ventall que ens aniria perfecte. Mentre buscava un raconet entre els travessers de fusta per amagar-lo, els meus dits es van topar amb un objecte. El vaig treure de l'amagatall, era una llibreta petita de color lila. La vaig obrir i la lletra de la Silvana em va sorprendre amb una carta, deia coses estranyes, i el meu nom apareixia escrit, Chiara, Chiara, Chiara... una vegada i una

altra, subratllat, encerclat... No vaig continuar llegint, vaig sortir del piano tan esverada que em vaig donar un cop al cap. I me'n vaig anar tot dient a la seva mare que havia recordat un encàrrec a fer.

L'endemà, a l'escola, no vaig poder dirigir-li la paraula. Allò que havia llegit em tenia trasbalsada. Al pati la vaig evitar tot el dia, però a classe sèiem juntes, compartíem taula i banqueteta. Ella em preguntava que què em passava i jo no entenia com podia pensar i desitjar tot allò que havia escrit. Com més dolçament em parlava, més nerviosa em posava. A última hora del dia ja no podia més i, com li he dit abans, el fred se'm feia més insuportable, m'eriçava la pell... tal com havia escrit ella..., i tot d'una, aprofitant un moment que la germana Goretti havia sortit de classe, em vaig aixecar i vaig tancar la finestra. *Què fas?* –em va dir la Silvana–, *obre-la, et castigaran!* A tu sí que et castigarien –vaig pensar encara amb la maneta a la mà– si llegissin el que vas escrivint..., però en comptes de dir-ho vaig girar la maneta amb tanta força que se'm va quedar a les mans.

Quan vaig sentir que la germana Goretti tornava a classe vaig seure de seguida tot penedint-me del que acabava de fer. Quan va entrar, les seves passes es van alentir, havia vist la finestra tancada i, tot d'una, es van apressar fins que me la vaig trobar plantada davant meu.

Em mirava fixament. *Qui ho ha fet?, Qui-ho-ha-fet?* anava repetint i recalcant cada síl·laba, però sense cridar, i a poc a poc; recordo que això encara em va fer més pànic que els crits que m'esperava. Vaig empassar saliva, ja preparada per confessar, quan de sobte vaig sentir una veu al meu costat, *jo!* Encara veig ara la cara d'estranyesa de la germana Goretti; la Silvana no només era la millor alumna, sinó l'última nena que trencaria res. No vaig gosar mirar-la, vaig abaixar el cap i amb els ulls clavats a la taula vaig sentir el so d'aquella bufetada que va sacsejar la nostra banqueteta.

El dilluns següent no va venir a classe, ni la setmana següent tampoc, ni l'altra. Els seus pares la van canviar d'escola, i jo vaig ser incapaç de trucar-li, d'anar-la a veure a casa seva, de preguntar-li per què..., i com més dies passaven, més em costava fer-ho. No la vaig tornar a veure més.

Al cap de dues setmanes, ens van dir que la germana Goretti també marxava de l'escola. I aquell dia ja no vaig poder aguantar més i me'n vaig anar al seu despatx. Li vaig dir que ho havia fet jo i perquè tenia fred. *Fred? Fred!* Va començar a repetir la paraula fred una vegada i una altra, amb totes les entonacions possibles. Aleshores em va agafar pel braç i em va portar fins a la classe. Em va plantar davant de la finestra i em va fer mirar l'edifici del

davant. *Veus aquella finestra?*, em va preguntar agafant-me la cara i girant-me-la cap a una de les finestres del davant. Sí, és clar que la veia, entre aquell edifici i el nostre només hi havia dos metres de distància. *La veus?*, em va tornar a cridar. I, sense deixar-me anar la cara, em va explicar la història de la nena que vivia en aquell pis. Es deia Loretta, tenia la mateixa edat que jo, però un bon dia els seus pares van decidir treure-la de l'escola perquè algú s'havia de quedar a casa a ocupar-se dels tres germans petits. No només tenia vuit anys, sinó que, a més a més, des de la finestra de casa podia veure la seva classe, les seves companyes... i tot el que ja no tindria mai més.

La germana Goretti va intentar convèncer els pares per trobar una altra solució, però no ho va aconseguir. I aleshores va ser quan va començar a obrir la finestra, a fer aquelles lletres i números tan grans, a estrènyer tant el guix, a cridar... perquè érem una més a classe.

A poc a poc em va anar deixant la cara... realment era admirable el que feia per aquella nena, però... no es podia arreglar la maneta i fer que tot continués igual? Quan li ho vaig dir, em va mirar d'una forma estranya, va estar uns segons en silenci i aleshores em va dir que hi havia errors que no tenien marxa enrere. I que aquella nena, en veure tancada la finestra de l'escola, que era la seva única via d'escapatòria, es va creure oblidada per les mestres i un atac d'angoixa es va apoderar d'ella, fins al punt de no moure's en tota la tarda de la finestra. Estava tan ofuscada que es va oblidar d'un dels seus germans, el més petit, a qui acabava de posar dins la banyera. El nen va morir ofegat.

Es pot imaginar com torna a casa una nena de deu anys amb tot aquest pes al damunt? Allò era més bèstia que qualsevol de les tragèdies que llegíem sota el piano. I tot perquè havia sentit por d'unes paraules escrites... s'ho pot creure? L'any següent, jo també vaig marxar de l'escola, però a diferència de la Silvana, els meus pares no me'n van buscar cap altra, ja els va semblar bé tenir dues mans més per despatxar a la botiga de queviures. I així va ser com vaig deixar els estudis i les meves lectures entre mocadors de seda per anar a vendre cigrons i llaunes de sardines.

No vaig tornar mai més al barri. Vaig passar uns quants anys treballant a la botiga de queviures fins que després d'una forta discussió amb la meva mare me'n vaig anar de casa.

No hi vaig tornar, però el record d'aquella nena a qui no vaig veure mai la cara em va acompanyar tot aquell temps. Quan feia l'intent de sortir d'aquella vida insípida, on res m'omplia, i de presentar-me a algun càsting, sabent que ho podia fer millor que qualsevol de les noies que hi havia a la fila, m'agafava un col·lapse que no podia pronunciar ni una sola paraula. *Pànic escènic!* em van arribar a dir un dia. Què en sabien ells del meu pànic... vol

saber com era el meu pànic? Era una finestra sense llum, negra i fosca, com la que em va fer mirar la germana Goretti, de la qual en sortia una veu que em deia que no em mereixia res, i molt menys aconseguir el que més desitjava. I el mateix em va passar la vegada que vaig voler presentar-me a les proves d'accés d'una escola d'interpretació; vaig acabar marxant corrents.

Però no pateixi, que aquesta vegada no marxaré. I perdoni que m'allargui tant, però vostè m'ha demanat què hi faig aquí als trenta-vuit anys, i això és el que intento explicar-li.

Com li deia, vaig estar vint-i-cinc anys sense tornar al barri antic, fins que fa un any i mig vaig trobar feina al Caffè dell'Arte, en plena via Gianturco. M'ho vaig estar rumiant però, no tenia gaires més opcions. No sap la sensació estranya que em va produir tornar a trepitjar aquells carrers, fins i tot vaig passar per davant de l'escola. I vaig veure que ja no era una escola i que, tot i que la façana estava igual, amb la seva porta de ferro forjat, l'havien reconvertida en la seu d'un grup de mitjans de comunicació eclesiàstics. També vaig fer una ullada a l'edifici del costat; estava molt deteriorat. I també vaig pensar en la Silvana, amb quina cara de vergonya la miraria si... però no me la vaig trobar. A qui sí que vaig veure un dia, mentre netejava les taules de la terrassa, va ser una dona que caminava amb sabatilles i bata d'estar per casa. La imatge d'aquella dona em va provocar esgarrifances, parlava sola i duia un ninot que arrossegava agafat pel coll. La gent del carrer se la quedava mirant, i no vaig poder evitar pensar en aquell germà ofegat a la banyera. Duia els cabells llargs, grisos, embullats... semblava quinze anys més gran que jo.

La vaig veure tres vegades més, fins i tot en una ocasió em va dirigir unes paraules. No vaig entendre res del que em va dir, potser estava borratxa. Veure aquella dona m'entristia profundament; la mirava i m'envaïa un sentiment de culpa que em feia pensar que jo també acabaria com ella: sola i boja. Tanmateix, ja no la vaig veure més.

Al cap d'un parell de mesos va ser quan van aparèixer aquells dos periodistes al Caffè dell'Arte. Els vaig sentir parlar d'un cas d'assetjament immobiliari. No em va sorprendre gaire, en els darrers mesos n'hi havia hagut uns quants arran de la gran revalorització del barri antic. Però l'endemà, quan van tornar a esmorzar, els vaig sentir anomenar l'antiga Escola Dorotea i vaig parar l'orella. El reportatge se centrava justament en l'immoble del costat de l'escola, on vivia aquella dona.

Un dels periodistes em va explicar que els veïns havien acabat marxant cansats com estaven de les bogeries de l'única inquilina que hi quedava. Que sempre havia estat estranya però que en els últims anys havia anat a més; un dia es trobaven un pollastre

degollat al mig de l'escala, un altre dia les bústies cremades... Fins que van descobrir que tot i que la dona sí que patia algun trastorn, l'autor de tot allò no era ella, sinó el propietari de l'immoble.

L'únic que necessitaven els periodistes per tirar endavant el reportatge i poder denunciar el cas era parlar amb l'única inquilina que hi quedava, però al cap d'uns dies ho van deixar córrer. Es veu que la dona es negava en banda a parlar amb ningú, no els obria la porta i ells ja no podien dedicar-hi més temps.

Se'm va ficar al cap la imatge d'aquella dona que parlava sola i arrossegava aquell ninot... no la podien deixar sola a les mans d'aquell despietat. Se'm va ficar tant al cap, que un dia em vaig plantar davant de casa seva. Potser vaig estar mitja hora plantada allà al davant, realment semblava que estigués abandonat, aquell edifici. Les persianes verdes de cadeneta estaven totes trencades i, fins i tot, algun vidre, ja que vaig veure sortir un colom d'una de les finestres. Però el pis de la Loretta no donava a la façana principal, sinó al carreró lateral, al carreró estretíssim que separava casa seva de l'escola.

I aleshores no sé què em va agafar que vaig sentir la necessitat de fer alguna cosa per aquella dona. Vaig entrar a l'antiga escola. L'interior encara conservava les escalinates de marbre amb els esglaons mig enfonsats a la part central. Un conserge amb bata blava a qui no havia vist em va preguntar a on anava. No en tenia ni idea, potser a la ràdio o a la televisió... l'únic que sabia era que anava a la tercera planta. *Al setmanari?* em va dir obrint-me la porta d'un ascensor tot nou.

Quan vaig arribar a la tercera planta em vaig quedar parada. Hi havia dos passadissos, un cap a la dreta i un altre cap a l'esquerra, que estaven pràcticament igual que quan hi corrien tot de nenes. Vaig agafar el de la dreta i en tombar em vaig trobar amb la porta de la que havia estat la meva última classe. «Setmanari Nàpols Catòlic», hi deia.

En què la podem ajudar?, em va dir un noi només obrir la porta. Vaig fer una profunda alenada i, amb tot el convenciment que vaig ser capaç, em vaig presentar com a periodista del San Carlo. Al mateix temps que veia de reüll aquelles rajoles del terra, les mateixes parets de color verd i la finestra, li vaig explicar el punt mort en què ens trobàvem en el cas de l'assetjament immobiliari. *Sí, ja ens van trucar fa uns mesos i van estar parlant amb la directora*, em va dir. *Necessitem parlar amb la persona que encara viu a l'edifici*, vaig continuar. *Només necessito que em deixin estar aquí, una estona... la dona que viu allà...vaig dir assenyalant l'edifici que es veia a través de la finestra— no ens obre la porta i... Em va tallar. No els obre la porta... i què pretén? Parlar amb ella a través de la finestra?*

Sí, això era exactament el que pretenia, quina bestiesa... me'n vaig adonar de seguida, però per sorpresa meva, aquell noi em va dir que d'acord, que m'esperés a la sala un moment mentre ho consultava amb la directora.

I allà em té de nou, davant d'aquella finestra de fusta pintada de color verd. Vaig fixar-me en la maneta metàl·lica, era idèntica a la que hi havia abans. La vaig prémer i vaig obrir la finestra uns centímetres, només per comprovar que es podia obrir... Per uns instants vaig tenir l'absurda sensació de poder tornar enrere, com si res hagués passat, com si em trobés en una d'aquelles novel·les que tant m'agradaven on podies triar la continuació de la història. Recordo que sempre havia de tornar enrere, a aquella pàgina que havia descartat, sempre amb la sensació que alguna cosa millor m'havia perdut.

Tanca-la, si us plau. Em vaig girar i vaig veure la germana Goretti. Ja no vestia amb la roba de monja, tot i que del seu coll li penjava la mateixa imatge de San Gennaro, i els cabells curts ara els tenia tots grisos. Ens vam quedar uns segons sense dir res, amb ella no podia continuar amb la comèdia, així que li vaig explicar breument el que se m'havia passat pel cap. Aleshores em va dir que la Loretta feia deu anys que no sortia de casa, que no estava boja, sinó malalta. I que no calia que em preocupés per ella perquè la congregació ja feia anys que se n'ocupava.

Em vaig quedar totalment confosa, què m'havia fet pensar que era aquella altra dona? Sí, és clar, el ninot que arrossegava com una creu..., i com que ja s'allargava massa el silenci, també li vaig explicar això. Aleshores va deixar de mirar-me i em va dir que ho deixés córrer i que oblidés d'una vegada aquell accident del nen ofegat.

Em vaig quedar parada, com volia que ho oblidés si ho havia arrossegat tota la vida? No em va respondre. Va tancar els ulls i em va dir *perdona'm. Com? Perdona'm*, em va tornar a dir. Encara no sabia què li havia de perdonar que una esgarripança em va recórrer per tot el cos.

Aquell germà petit de la Loretta s'havia ofegat el dia abans que jo trenqués la finestra. M'ho va dir així, ras i curt.

Com...? M'estava dient que m'havia passat tots aquells anys pensant que jo li havia provocat aquella desgràcia? Aleshores va continuar parlant-me d'ella, que per això havia marxat de l'escola, perquè els pares la van culpar de la distracció de la filla.... però a mi això no m'importava gens, jo només volia saber per què m'havia fet responsable a mi de tot allò. Tenia deu anys! Aleshores em va dir que ella també ho havia llegit. El què, de què em parlava ara? *Allò de la Silvana...* va dir, els seus pares li ho havien ensenyat. Va callar i va

abaixar el cap... i ja no em va caldre sentir res més. M'havia fet responsable a mi del que ella havia escrit a la llibreta? No m'ho podia creure... I per què? Potser perquè vaig ser jo qui la va empènyer a llegir totes aquelles històries sota un piano?

Em vaig girar i amb tota la meva força vaig tornar a tancar aquella finestra. Però aquest cop, en comptes de quedar-me amb la maneta a la mà, em vaig quedar amb un rostre retallat en la llum. Era la Loretta rere la seva finestra. La vaig estar contemplant uns segons fins que en vaig tenir prou per saber que ja mai més se'm tornaria a aparèixer cap finestra negra, i buida, en el meu camí.